

ข้อสังเกตการบางประการเกี่ยวกับประเทศเวียดนามปัจจุบัน •

คลาก ดี. แนนท์ เขียน
มัทนา เกษกมล แปล

ตั้งแต่ ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา ข้าพเจ้าไปเยือนเวียดนามทุกปี เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศนี้ ในช่วงทศวรรษ 1990 ข้าพเจ้าต้องงงงกับความขัดแย้งระหว่างความชะงักงันทางเศรษฐกิจที่ข้าพเจ้าพบในเวียดนาม กับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีชีวิตชีวาในประเทศเพื่อนบ้านของเวียดนาม คือ ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมามาตรฐานการดำรงชีวิตของเวียดนามเลวร้ายยิ่งกว่าช่วงก่อนการทำสงครามกับอเมริกาเสียอีก เหตุผล

ของหายนะทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ได้แก่ ความสำเร็จประสิทธิภาพของระบบราชการ ขัดความสามารถด้านการประกอบธุรกิจ ถูกกดทับไว้ และการที่รัฐบาลควบคุมเศรษฐกิจในทุกๆ ด้าน ซึ่งรวมถึงการยึดอุตสาหกรรมเป็นของรัฐ และการเวนคืนที่ดิน เศรษฐกิจของเวียดนามยังถูกทำลายลงด้วย หายนะของสงครามซึ่งทำให้พื้นฐานโครงสร้างที่จำเป็นถูกทำลายลงไป หายนะภัยจากธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ความแห้งแล้ง และได้ผู้่น ค่าใช้จ่ายที่แพงลิบล็วจากการที่เวียดนามเข้ายึดครองกัมพูชาและตั้งกองทัพไว้ในประเทศลาว ทั้งหมดนี้เป็นปัจจัย สำคัญที่

* ตีพิมพ์ครั้งแรกในจดหมายข่าวภาคภาษาอังกฤษของศูนย์อินโดจีนศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน 1999

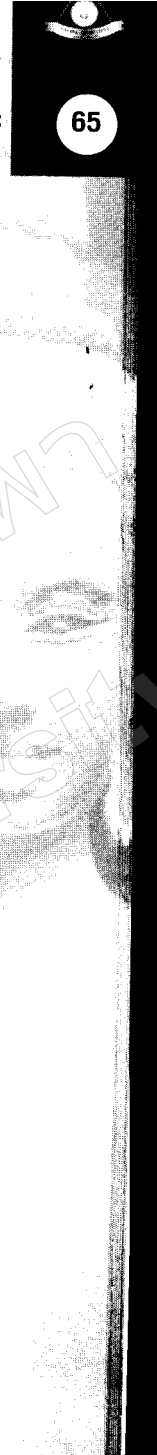
ทำลายเศรษฐกิจของเวียดนาม

สถานการณ์ที่เลวร้ายในเวียดนามเริ่มผ่อนคลายลงเมื่อมีการนำนโยบายดอยมอย (การปฏิรูป) มาใช้ นโยบายนี้เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1986 โดยการริเริ่มของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม จุดประสงค์ก็เพื่อยุติภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบหลักที่สำคัญของดอยมอยจะรวมถึงการแก้ไขกฎหมายเพื่อเปิดเสรีทางการลงทุนของต่างชาติเพื่อที่ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และเพื่อนบ้านอาเซียนจะสามารถเข้ามาดำเนินธุรกรรมทางเศรษฐกิจในเวียดนามได้สะดวก และง่ายดายยิ่งขึ้น ได้แก่ การลงทุน การสร้างโรงงาน การเจรจาทำสัญญา รับประทานอาหาร ตลอดจน การทำให้ชาวต่างชาติเหล่านี้มั่นใจว่า การลงทุนของพวกเขาจะไม่ถูกยึดเข้าเป็นรัฐ ชาวนาในชนบทจำนวน 60 ล้านคนได้รับที่ดินคืนจากรัฐ พร้อมด้วยสิทธิทางกฎหมายที่จะเพาะปลูก โอน และสืบทอดกรรมสิทธิ์ได้ ก่อตั้งธนาคารพาณิชย์ และวางกรอบโครงสร้างทางกฎหมาย แม้ว่าโดยมาตรฐานร่วมสมัยกฎหมายเหล่านี้จะยังล้าหลังอยู่มากก็ตาม ผลของนโยบายดอยมอยดังกล่าวทำให้เวียดนามมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอเป็นครั้งแรกในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา เวียดนามเริ่มมีความสามารถส่งข้าวเป็นสินค้าออก มีการเติบโตของชนชั้นกลาง ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยเริ่มขยายกว้างขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างชาวไซ่ง่อนและชาวนาในเขตชนบท

แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างน่าตื่นเต้น พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม (ซีพีวี) ยังคงครอบงำระบบการบริหารทั้งปวง เหล่าผู้นำพรรคตระหนักดีว่าเมื่อยอมให้เศรษฐกิจเปิดกว้าง ในท้ายที่สุดพวกตนย่อมไม่สามารถใช้ระบบเผด็จการทางการเมืองได้อีกต่อไป กระนั้นคนเหล่านี้ก็ยังคงปกครองในระบบเอกราธิปไตยต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ตลอดช่วงทศวรรษ 1990 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามแสดงความเหี้ยมหยัดต่อประชาธิปไตยตะวันตกและไม่ยอมให้ผู้ใดแสดงความไม่เห็นด้วยต่อนโยบายของรัฐบาลหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ตลอดจนอินเทอร์เน็ตถูกเซ็นเซอร์ นักเคลื่อนไหวในเชิงคัดค้านถูกรังแกและจับกุม นักวิชาการ นักเขียน หรือแม้แต่สมาชิกของซีพีวีเอง ซึ่งเรียกร้องให้ยุติการฉ้อราษฎร์บังหลวงในรัฐบาลยังคงเป็นเป้าของการถูกลงโทษอย่างรุนแรง

ใน ค.ศ. 1995 สหรัฐฯ ตัดสินใจยกเลิกการงดติดต่อและสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเวียดนามใน ค.ศ. 1996 ทั้งสองประเทศกลับมาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอีกครั้งหนึ่ง ข้อวินิจฉัยของประธานาธิบดีบิล คลินตัน คือการมีความสัมพันธ์โดยปกติกับเวียดนาม ย่อมหมายถึง นักการทูตอเมริกันสามารถสร้างอิทธิพลกดดัน (เวียดนาม) จากภายใน ซึ่งย่อมต้องดีกว่าการกดดันจาก

ภายนอก ในค.ศ. 1995 เวียดนามยังได้เข้าร่วม เป็นสมาชิกในอาเซียน ซึ่งเป็นองค์การร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ออกจะดูตลกก็คือ องค์การนี้เมื่อแรกตั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อยืนหยัด การรุกรานที่คิดว่าอาจจะมาจากเวียดนาม เมื่อถึง ค.ศ. 1999 เวียดนามจึงเข้าร่วมอยู่ในประชาคมนานาชาติ และไม่ถูกเพื่อนบ้านหรือชาวโลกมองว่าเป็นพวกนอกสสารระบบอีกต่อไป

ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเหล่านี้ก็ตาม เวียดนามก็ยังคงเป็นชาติที่มีปัญหา พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามสำหรับพลเมืองเวียดนามทั่วไป คือหน่วยงานที่ไม่มีมีความเกี่ยวข้องกับอันใดแก่พวกเขา พลเมืองเวียดนามไม่มีอดทนต่อความเป็นปฏิปักษ์ ความไร้ประสิทธิภาพ และการฉ้อราษฎร์บังหลวงของเหล่าผู้นำพรรคมากยิ่งขึ้นทุกที ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ เป็นวิสัยปกติของประเทศเวียดนามปัจจุบัน กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอนุรักษ์และนักปฏิรูประหว่างพลเรือนและทหารระหว่างส่วนภาคเหนือและภาคใต้เพื่อแย่งชิงความเหนือกว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับตะวันตกของเวียดนาม ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เวียดนามมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ 9-10% ต่อปี แต่ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาตัวเลขการเติบโตนี้ลดลงอย่างรวดเร็ว ผู้ประกอบการต่างชาติดลปริมาณการลงทุน แม้แต่จำนวนนักท่องเที่ยว

เที่ยวก็ลดลง สาเหตุสำคัญของความไม่พึงพอใจเหล่านี้คือ ความสูญเสียที่เกิดจากระบบบริหารราชการซึ่งสร้างความยุ่งยากแก่การลงทุนของต่างชาติ บริษัทต่างชาติปิดโรงงานของตนลง เมื่อได้พบว่าระบบบริหารราชการยุ่งยากและซับซ้อนอย่างเหลือจะรับได้ ชาวเวียดนามนอกประเทศที่อาศัยอยู่ในสหรัฐและในที่อื่น ๆ ถูกปฏิบัติอย่างหยาบคายจากข้าราชการเวียดนามผลที่เกิดขึ้น คือ ชาวเวียดนามนอกประเทศไม่เต็มใจที่จะลงทุนในประเทศไม่เต็มใจที่จะลงทุนในประเทศเวียดนามใหม่นี้ เวียดนามเป็นประเทศที่มั่งคั่งด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และมีกำลังที่มีระเบียบวินัย ดังนั้นประเทศจึงมีขีดความสามารถที่จะเป็นแนวหน้าทางเศรษฐกิจอันใหม่ของเอเชีย แต่ทว่าศักยภาพของเวียดนามเหล่านี้ต้องถูกทำลายลง เพราะการควบคุมของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามจะเสื่อมทรมาลงไปเรื่อยๆ หากผู้นำของชาติยังไม่เข้าใจว่าการเปิดเสรีทางการเมืองนั้นต้องไปด้วยกันกับการปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจ